

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Антоанета Николова, член на научното жури
относно дисертационния труд на **Илиана Николаева Илиева**
на тема **„Генезис и развитие на идеята за вътрешния усет при Шелинг”**
за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
по професионално направление – 2.3 Философия
Научна специалност – История на философията

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

1. Информация за дисертанта

Илиана Илиева е завършила бакалавърска и магистърска програма по философия, както и магистратура по публична администрация в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Показва траен и задълбочен интерес към изследване на немската класическа философия.

2. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертацията е с обем 163 страници и се състои от въведение, увод, три глави, заключение и литература. Заслужава да се отбележи фактът, че в края на всяка глава са изведени основните изводи. Библиографията е добре структурирана в четири части и обхваща както съчинения на Шелинг, така и изследвания върху Шелинг на кирилица и на латиница. Добро впечатление прави познаването и позоваването на произведения на български автори, свързани с темата, и поставянето на дисертационния труд в контекста на българските изследвания върху Шелинг.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационният труд е посветен на изследване на генезиса и развитието на идеята за вътрешния усет във философията на Шелинг.

Във Въведението се прави обширна обосновка на актуалността на темата, представят се тезата, целите, задачите, предмета и обекта на изследването, аргументират се мотивите, обосновава се методологията и се посочват основните източници, върху които се базира изследването.

След Въведението, конкретизиращо методологичните проблеми и подходи, следва Увод, който задава теоретичните параметри на изследването, изяснява как ще се използват основните понятия и акцентира върху основните теоретични въпроси, чиито отговори ще се търсят в дисертационния труд.

Трите основни глави са структурирани според логиката на философското развитие на самия Шелинг.

В първа глава идеята за вътрешния усет се представя като интегрална част от логическата структура на ранната философия на мислителя в контекста на цялостната немска класическа философия. Ето защо докторантката изяснява генезиса на идеята, като анализира съотнасянето ѝ с основни идеи във философиите на Кант и Фихте и прави сравнение между изходните позиции на Шелинг и Хегел. Илиана Илиева обосновава тезата, че ранният Шелинг представя вътрешния усет като „вътрешно сетиво, което в същността си е орган на трансценденталната философия“ (стр. 37), като посочва, че още тук се набелязват тенденции към посоката, в която по-късно ще се развият разбиранията на мислителя.

Втора глава, озаглавена „Философски измерения на човешката свобода“, се базира преди всичко върху трактата „Философски изследвания върху същността на човешката свобода“ и цели да анализира развитието на идеята за вътрешен усет на границата между двата етапа във философстването на Шелинг. Чрез изследване на идеята за вътрешен усет, докторантката се стреми да представи и собствено тълкуване на посоката, в която поема класическият системен тип философстване, която тя определя като „преход към епохата на разрухата на разума“ (стр. 105).

В трета глава, „Развитие на идеята за вътрешен усет в късната философия на Шелинг“, въз основа на анализ на Шелинговата философия на религията и митологията, докторантката анализира динамиката на трансформиране на идеята за вътрешен усет в идея за религиозно чувство, а именно трансцендентален стремеж на Аза към Абсолюта и Бог. В тази глава докторантката привежда и доказателства за тезата си, че за философията на Шелинг вътрешният усет може да се разглежда като мета-аргумент, обединяващ философското и теологичното, рационалното и мистичното.

В Заключението Илиана Илиева аргументирано обобщава основните изводи от изследването си.

4. Критични бележки

Дисертацията е прецизно и логично структурирана. Тезите са изведени достатъчно последователно. Авторката показва задълбоченост, ерудиция, способност за философски анализ, умение да вижда взаимовръзката между идеите на различни мислители и да проследява динамиката в развитието на определена идея.

Основната ми забележка се отнася до някои неточности в стила на изразяване. На места липсва достатъчно открито дистанциране между изследователя и изследвания обект. Например докторантката едва ли цели да разработи „Шелинговия метафизичен език като мета-аргумент на продуктивното мислене“ и да изгради „генезата и развитието на идеята за вътрешен усет в Шелинговата философия“ (стр. 8), а по-скоро да ги изследва. Този недостатъчно коректен изказ води до усещането за известна самонадеяност в твърдения като това, че теоретичният анализ, осъществен в дисертацията „херменевтично прерасна в самостоятелна философска теория“ (стр. 12). Някои определения са дадени твърде категорично, без да бъдат достатъчно ясно изведени, напр.: „Есетото за свободата като структура представлява чист идеализъм, но в същността си е мета-етичен богословски волунтаризъм“ (стр. 115). Има и редица места, където в опита си да се изрази философски, докторантката губи смисъла, напр.: „Концепцията за света, която можем да схванем като отваряне на „тоталността“, винаги в определена посока и по този начин ограничена, която използва Шелинг на понятията „свят“ и „светоглед“ (стр. 107).

Обръщам внимание на тези подробности, тъй като авторката изрично подчертава, че се стреми да постигне „прецизна изказност по отношение на Шелинговите определения“ (стр. 154). Тази цел несъмнено заслужава адмирации и насърчавам докторантката да я приложи към целия труд, защото по този начин задълбочените идеи и тези, разгърнати в него, ще се открият по-добре.

Въпросът ми към докторантката е: „Каква оценка от гледна точка на история на философията бихте дали на прехода от логос към мит?“

5. Оценка на публикациите по дисертацията и автореферата

Илиана Илиева има четири публикации по темата, едната от които е под печат, и участие в три национални конференции. С това тя покрива необходимите изисквания за получаване на научната и образователна степен доктор.

Авторефератът отговаря на изискванията за обем и съдържание и адекватно представя основните идеи, изводите и приносните моменти на дисертацията.

6. Заключение

Дисертационният труд на Илиана Илиева отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Условието и реда за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ в ЮЗУ. Той показва задълбочен подход към философията и философстването, умение да се вниква в смисъла на философските текстове, да се издигат и аргументират философски тези. Ето защо убедено ще гласувам „**ЗА**“ присъждане на **Илиана Николаева Илиева** на образователна и научна степен „**доктор**“ по професионално направление – 2.3 Философия, научна специалност – История на философията.

03.12.2021

Подпис:

доц. д-р Антоанета Николова